

DEBAT NƏDİR?

Debat ingilis dilində «müzakirə» deməkdir. Debat iki fərqli yönümdə yanaşması olan tərəflərin üçüncü tərəfi (tamaşaçı, hakimlər və s.) inandırmaq üçün bir-biriləri ilə müzakirənin formal metodudur.

Debat deyəndə ağıla qeyri-adi birşey gəlməməsi üçün əvvəlcədən qeyd etməliyik ki, əslində debat insanın gündəlik həyatının bir parçasıdır. Məsələn, evə gec gəldiniz və valideynlərin əsəblərini yatışdırmaq üçün onları gec gəlişinizin səbəblərinə və məhs gecikməkdə haqlı olduğunuza inandırməğa çalışırsınız. Beləcə siz artıq debatla məşğul oldunuz. Gündəlik həyatda buna aid bir çox misal gətirmək olar.

Amma bu misallar qeyri-formal debatlara aiddir. Yəni Debatlar formal və qeyri-formal olurlar. Formal debatlarda öz arqumentlərinizi təqdim etmək üçün, sizə yalnız bir neçə dəqiqə vaxt verirlər. Formal debatlarda, hakim və ya hakimlər komitəsi tərəfindən, kimin qalib gəldiyi barədə qərar çıxarılır.

Formal debatları səciyyələndirən əsas cəhət burada əks nöqtəyi - nəzərlərin toqquşmasını tənzim edən qaydaların mövcudluğudur. Bunun üçün yalnız nitqlə çıxış etmək kifayət deyil, eyni zamanda qarşı tərəfin arqumentlərini rədd etmək, öz mövqeyini opponentin mövqeyi ilə müqayisə edib öz üstünlüyünü hakimin nəzərinə çatdırmaqdır.

Formal debat müzakirəyə təqdim olunan problemi təsvir edən, qısa ifadə olunmuş mövzudan başlanır. Həmin mövzu ətrafında iki, bir-birinə əks duran mövqələr yaranır: təstiq mövqe və inkar mövqe. Mövqeləri təmsil edən hər bir komanda bitərəf olan üçüncü tərəfi – hakimi, inandırməğa cəhd edir. Hər bir komanda arqumentlərin köməyi ilə öz mövqələrini müdafiə edir, rəqibinin arqumentlərini isə təkzib edir.

DEBAT NƏ ÜÇÜNDÜR?

Debatın zəruriliyinə dair müxtəlif fikirlər mövcuddur. Ən əsası odur ki, debat aparmaq bacarığı sizə gündəlik həyatda lazım olacaq. Onlar dərkətmə təffəkkürü, düşünməyin inkişaf etdirilməsinə kömək edəcək. Debat sizə cəmiyyətdə gedən ictimai-sosial proseslərə, ətraf mühitə müxtəlif nöqtəyi nəzərdən baxmağı, biliklər və ideyalar əsasında yeni baxışlar

“Vətəndaş Cəmiyyətində
Debat” İctimai Birliyi

DEBATIN 4 PRİNSİPİ

Hörmət – rəqib tərəfə hörmət, müxtəlif fikirlərə, rəylərə, verilən qiymətlərə dözümlülük; tənqid yox, dinləyib, təhlil etmək “zəif” yerləri tapmaq və diqqətini onlara

cəlb etmək; rəqib tərəfin çıxışını axıra qədər dinləmək, sözünü kəsməmək, təhqiredici çıxışlara yol verməmək, şəxsiyyətə toxunmamaq.

“Ola bilər ki, mən səhv edirəm. Ola bilər ki, sən səhv edirsən. Lakin yalnız bir yerdə biz həqiqətə gələ bilərik.”

Karl Popper

Düzgünlük – inandırmaq naminə, üstün gəlmək naminə, özündən qurulmuş məlumatlara, fikirlərə əsaslanmamaq. Rəqib tərəfin gətirdiyi sübutlar əgər inandırıcıdırsa, onu etiraf etmək, qalib gəlmək üçün müqavimət göstərməmək. Əgər isbat etmək üçün bilik, məlumat çatmırsa, onu etiraf etmək.

Aydınlıq – deyilən fikri, sübutu aydın, sadə dildə söyləmək. Peşəkar, akademik, xüsusişdirilmiş anlayışları, terminləri işlətməmək. Əgər mən deyənləri rəqib tərəf, dinləyici dərk etmirsə, başa düşmürsə - bu mənim mənim nöqsanımdır. Problem onda yox, məndədir. Müzakirə, tərəflərin hər ikisi tərəfindən qəbul olunmuş, başa düşülən dildə aparılmalıdır.

Öyrənməyi öyrənmək – hər bir söhbəti, müzakirəni, mübadiləni məlumatın, biliyin çərçivəsində aparmalısan. Hər hansı bir sahədə biliyin, təsəvvürün yoxdursa, orada mübahisə, müzakirə aparmaq ən azı “boşboğazlıqdır”.

Əgər mən nəyi isə bilmirəmsə, bundan çəkinmək, utanmaq lazım deyil. Bu təbiidir. Hər şeyi bilmək, hər şeydən məlumat verməyə heç ensiklopediyalar da qadir deyil. Lakin, *əgər mən hansısa bir mövzudan danışmaq, problemi həll etmək istəyirəmsə, onda əvvəl bilik, məlumat almalıyam.* Ondan sonra müzakirəyə keçməliyəm.